

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА «ДУДНИК ПРОТИ УКРАЇНИ»

(Заява № 17985/04)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

10 грудня 2009 року

ОСТАТОЧНЕ

10 березня 2010 року

Текст рішення може підлягати редакційним правкам.

У справі «Дудник проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *Голова*,

Рената Ягер (Renate Jaeger),

Карел Юнгвірт (Karel Jungwiert),

Марк Віллігер (Mark Villiger),

Мириана ЛазароваТрайковська (Mirjana Lazarova Trajkovska), *судді*,

Михайло Буроменський (Mykhaylo Buromenskiy), *суддя ad hoc*,

а також Клаудія Вестердік (Claudia Westerdiek), *Секретар секції*,

після наради за зачиненими дверима 17 листопада 2009 року,

постановляє таке рішення, винесене того самого дня:

ПРОЦЕДУРА

1. Справа порушена за заявою (№ 17985/04), поданою проти України до Суду на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція) громадянкою України Катериною Василівною Дудник (далі — заявниця) 8 травня 2004 року.

2. Уряд України (далі — Уряд) був представлений заступником Міністра юстиції — пані В. Лутковською.

3. Заявниця стверджувала, зокрема, що розслідування обставин смерті її сина було неефективним.

4. 10 листопада 2008 року Голова п'ятої секції вирішив направити Уряду подану заяву. Також Суд вирішив розглядати питання щодо суті та прийнятності заяви одночасно (пункт 3 статті 29 Конвенції).

ЩОДО ФАКТІВ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

1. Розслідування обставин смерті сина заявниці

5. Заявниця народилася у 1959 році і проживає у с. Чапаєвці.

6. 30 травня 2000 року у коридорі гуртожитку Черкаського державного технологічного університету невстановлена особа заподіяла черепно-мозкову травму І. Д., синові заявниці.

7. 7 червня 2000 року слідчим Придніпровського районного відділу Управління внутрішніх справ у Черкаській області було порушено кримінальну справу за фактом спричинення тяжких тілесних ушкоджень.

8. 8 червня 2000 року І. Д. помер, не приходячи до свідомості. Після цього кваліфікацію злочину було змінено на заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, які призвели до смерті потерпілого.

9. 25 липня та 15 серпня 2000 року прокуратура Придніпровського району дала вказівки слідству вжити певних процесуальних заходів.

10. Оскільки до 25 вересня 2000 року не було досягнуто жодних результатів щодо встановлення особи, яка вчинила злочин, слідство у кримінальній справі було зупинене.

11. 1 лютого 2001 року після скарг від родичів потерпілого прокуратура Придніпровського району скасувала постанову про зупинення слідства, встановивши, що міліцією не було дотримано усіх вимог процесуального законодавства, а також вказівок прокурора, наданих 25 липня та 15 серпня 2000 року.

12. 5 квітня 2001 року заявниця була визнана потерпілою та цивільним позивачем у кримінальній справі.

13. 15 червня 2001 року прокуратура Черкаської області повідомила сім'ю заявниці про те, що під час провадження досудового слідства була допущена невинуватена тяганина. Крім того, слідчого, який провадив слідство у справі, на підставі грубого порушення кримінально-процесуального законодавства було притягнуто до дисциплінарної відповідальності. Прокуратура також повідомила заявницю, що хід досудового слідства у її справі двічі обговорювався на оперативних нарадах та що слідство перебуває на постійному контролі.

14. 20 вересня та 27 листопада 2001 року сім'я заявниці отримала подібні повідомлення від прокуратури Черкаської області та Міністерства внутрішніх справ.

15. Листом від 5 грудня 2001 року Генеральна прокуратура України повідомила сім'ї заявниці, що слідство у справі про смерть І. Д. було поверховим, оскільки вказівки прокуратури не були виконані повною мірою. Було також повідомлено, що прокуратурі Черкаської області були дані вказівки щодо вжиття певних заходів та про передачу справи іншому, більш досвідченому, слідчому.

16. 14 грудня 2001 року справу було передано до слідчого управління Міністерства внутрішніх справ України в Черкаській області для провадження досудового слідства.

17. Кілька разів (19 травня та 6 грудня 2002 року, 17 березня 2003 року і 24 жовтня 2004 року) слідство у справі зупинялося з підстав неможливості встановлення особи, яка вчинила злочин.

18. Ці постанови про зупинення досудового слідства скасовувалися прокурорами в порядку нагляду (22 листопада та 20 грудня 2002 року, 18

квітня 2003 року і 12 січня 2009 року відповідно) з підстав невідповідності вжитих заходів.

19. Кілька разів (зокрема 7 травня і 1 липня 2003 року та 20 жовтня 2004 року) прокуратура та Міністерство внутрішніх справ повідомляли сім'ю заявниці про неналежність провадження слідчих дій, спрямованих на встановлення особи, яка заподіяла тяжкі тілесні ушкодження І. Д. У жовтні 2004 року прокуратура Придніпровського району запропонувала провести внутрішню перевірку в Управлінні МВС в Черкаській області з метою встановлення причин неналежного провадження слідства. Сторонами не було надано жодної інформації щодо результатів цієї перевірки.

20. 20 вересня 2005 року і 25 грудня 2008 року слідчим управлінням Управління МВС в Черкаській області після вивчення матеріалів справи було надано додаткові вказівки органам слідства. 12 січня 2009 року прокурор Придніпровського району м. Черкас скасував постанову слідчого про зупинення досудового слідства від 23 жовтня 2004 року, і слідство було відновлене.

21. Загалом у ході досудового слідства органи внутрішніх справ провели 47 допитів, одну очну ставку та двічі — пред'явлення для впізнання. Згодом було також призначено 2 судово-медичні експертизи.

22. Провадження у кримінальній справі наразі триває.

2. Цивільне провадження

23. 25 травня 2003 року заявниця подала до Придніпровського районного суду м. Черкас цивільний позов до Черкаського державного технологічного університету про відшкодування шкоди, спричиненої неналежним забезпеченням безпеки у гуртожитку, що призвело до заподіяння тяжких тілесних ушкоджень і смерті І. Д.

24. 1 жовтня 2003 року Придніпровський районний суд відмовив у задоволенні позову, встановивши, що тілесні ушкодження І. Д. було заподіяно не з вини університету. 20 листопада 2003 та 17 серпня 2004 року апеляційний суд Черкаської області та Верховний Суд України відповідно залишили це рішення без змін.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

25. Відповідні положення Конституції України та Кримінально-процесуального кодексу України були викладені у рішенні «*Сергій Шевченко проти України*» ((*Sergey Shevchenko v. Ukraine*), заява № 32478/02, пп. 36–39, 4 квітня 2006 року).

ЩОДО ПРАВА

I. СТВЕРДЖУВАНА НЕЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗСЛІДУВАННЯ

26. Заявниця скаржилася, що розслідування обставин заподіяння її синові тілесних ушкоджень, які спричинили смерть, не було ефективним. Вона посилалася на статтю 2, пункт 1 статті 6, статтю 8 і статтю 13 Конвенції.

27. Суд як контролююча інстанція з юридичної характеристики фактів у справі (див., серед останніх джерел, рішення у справі «*Кастравець проти Молдови*» (*Castravet v. Moldova*), заява № 23393/05, п. 23, 13 березня 2007 року) вважає, що зазначені скарги слід розглядати за статтею 2 Конвенції, відповідне положення якої передбачає:

«1. Право кожного на життя охороняється законом...»

A. Щодо прийнятності

28. Уряд не надав зауважень щодо прийнятності цієї заяви.

29. Суд зазначає, що скарга не є явно необгрунтованою у розумінні пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вона не є непринятною з будь-яких інших причин. Таким чином, подана скарга є прийнятною.

B. Щодо суті

1. Доводи сторін

30. Заявниця стверджувала, що органи державної влади не вжили заходів, необхідних для встановлення особи, яка вчинила злочин, та притягнення її до відповідальності.

31. Уряд заперечив проти цього аргументу. Він зазначив, що під час провадження досудового слідства було проведено низку слідчих дій, включаючи допит свідків, очні ставки, пред'явлення для впізнання та призначення судово-медичних експертиз. Уряд також зазначив, що слідство наразі триває і що вживається низка заходів.

2. Загальні принципи

32. Суд повторює, що обов'язок захищати право на життя за статтею 2 Конвенції визначається у поєднанні з загальним обов'язком держави за статтею 1 Конвенції, яка зобов'язує «гарантувати кожному, хто перебуває під [її] юрисдикцією, права і свободи, визначені у Конвенції», також

опосередковано вимагає наявності будь-якої форми ефективного розслідування, коли особу вбито в результаті застосування сили (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «*Кайя проти Туреччини*» (*Kaya v. Turkey*), від 19 лютого 1998 року, п. 86, Reports of Judgments and Decisions 1998-I). Основною метою такого розслідування є забезпечення ефективного застосування національних законів, які захищають право на життя. Форми розслідування, які забезпечать досягнення цих цілей, можуть бути різними. Однак, незалежно від того, яка з цих форм застосовується, органи державної влади повинні діяти за своєю власною ініціативою у кожному випадку, про який їм стало відомо. Органи державної влади не можуть перекласти цей обов'язок на родичів чи чекати подання формальної скарги або взяття кимось на себе відповідальності за проведення слідчої процедури (див., *mutatis mutandis*, рішення у справі «*Іліан проти Туреччини*» (*Ilhan v. Turkey*), заява № 22277/93, п. 63, ЄСПЛ 2000-VII). Результат при цьому є необов'язковим, але обов'язковим є здійснення заходів. Органи державної влади повинні були вжити всіх заходів для збереження доказів, які мають відношення до події. Будьякі прогалини у розслідуванні, які підривають його здатність встановити причину смерті або відповідальних осіб, створюють ризик недодержання такого стандарту (див. рішення у справі «*Гонгадзе проти України*» (*Gongadze v. Ukraine*), № 34056/02, п. 176, ЄСПЛ 2005-XI).

33. Також у цьому контексті опосередковано існує вимога розумної швидкості (див. рішення у справі «*Яша проти Туреччини*» (*Yasa v. Turkey*), від 2 вересня 1998 року, пп. 102–104, Reports 1998-VI, і «*Чакіджі проти Туреччини*» (*Sakici v. Turkey*) [GC], № 23657/94, пп. 80, 87 та 106, ЄСПЛ 1999-IV). Слід визнати, що під час розслідування можуть виникнути складнощі та перепони, які перешкоджають його прогресу. Однак швидка реакція органів державної влади у розслідуванні застосування сили, що спричинила смерть, або зникнення, є важливою для забезпечення громадської впевненості в дотриманні ними принципу верховенства права у попередженні будь-яких ознак змови або поблажливості до незаконних дій (див. рішення у справі «*Маккер проти Сполученого Королівства*» (*McKerr v. United Kingdom*), заява № 28883/95, пп. 108–115, ЄСПЛ 2001-III; рішення у справі «*Авсар проти Туреччини*» (*Avsar v. Turkey*), заява № 25657/94, пп. 390–395, ЄСПЛ 2001-VII).

3. Застосування цих принципів до цієї справи

34. Суд відмічає, що розслідування у справі, що розглядається, яке розпочалося у червні 2000 року, наразі триває, оскільки не вдалося

встановити ані особу, яка вчинила злочин, ані обставини заподіяння синові заявниці тілесних ушкоджень, що спричинили смерть.

35. Обмежившись у своїх зауваженнях інформацією щодо кількості допитів, очних ставок і пред'явлень для впізнання, Уряд не надав жодних документів, що стосуються справи, та іншої деталізованої інформації щодо того, кого саме було допитано, які версії події досліджувалися, яку інформацію було отримано у результаті здійснених заходів. Виходячи з наявних матеріалів Суд не може встановити, чи були вжиті всебічні та повні заходи.

36. У той же час Суд зазначає, що слідчі кілька разів намагалися зупинити слідство, оскільки не могли висунути жодної версії. Відповідні постанови скасовувалися органами, що здійснюють нагляд за провадженням досудового слідства, які вказували на необхідність вжиття додаткових заходів. Як вбачається із матеріалів справи, ці вказівки не завжди виконувалися, і затримки у провадженні слідства суттєво зменшували перспективу досягнення успіху та завершення слідства. Крім того, самі органи державної влади неодноразово визнавали перед сім'єю заявниці, що заходи, вжиті у рамках кримінального провадження, не були повними та що слідство мало суттєві недоліки.

37. У світлі цих обставин Суд доходить висновку, що органи державної влади не вжили усіх заходів, яких розумно було б очікувати у контексті провадження ефективного розслідування обставин заподіяння тілесних ушкоджень і смерті сина заявниці.

38. Таким чином, мало місце порушення процесуального аспекту статті 2 Конвенції.

II. СТВЕРДЖУВАНА НЕСПРАВЕДЛИВІСТЬ ЦИВІЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

39. Заявниця також скаржилася за пунктом 1 статті 6 Конвенції щодо того, що цивільне провадження за її позовом до Черкаського технологічного університету було несправедливим, оскільки національні органи судової влади неправильно оцінили докази та застосували норми права.

40. Уважно дослідивши зауваження заявниці, виходячи з сукупності наявних матеріалів, Суд не встановив в тій мірі, в якій він є повноважним вивчати заявлені скарги, жодних ознак порушення прав та свобод, гарантованих Конвенцією. Зокрема, Суд нагадує, що заявниця мала право на судовий розгляд справи на засадах змагальності за участю зацікавлених сторін. У рамках провадження вона мала можливість подавати будь-які

докази на захист своїх інтересів, а судові органи розглянули їх належним чином.

41. Відповідно ця частина заяви має бути оголошена непринятною як явно необґрунтована у розумінні пунктів 3 і 4 статті 35 Конвенції.

III. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

42. Стаття 41 Конвенції зазначає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію».

43. Заявниця не подала вимог щодо справедливої сатисфакції протягом строку, наданого їй для цього. Відповідно Суд вирішує не присуджувати їй жодних виплат.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* скаргу щодо неефективності розслідування обставин заподіяння сину заявниці тілесних ушкоджень, які спричинили його смерть, прийнятною, а решту скарг у заяві — непринятними.

2. *Постановляє*, що у цій справі мало місце порушення статті 2 Конвенції.

Вчинено англійською мовою і повідомлено в письмовій формі 10 грудня 2009 року згідно з пунктами 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія ВЕСТЕРДІК
Секретар

Пеер ЛОРЕНЦЕН
Голова